

"Бесплатне акције" – двосекла операција

Пише: Димитрије Боаров
уторак, 12 август 2008 21:36

Сваки грађанин који сада у џепу стиска потврду да се пријавио за 1000 евра државне својине, вероватно је мање склон да надаље слуша стара нагваждања да држава без државног капитала не може бити суверена

Још када је 10. јануара ове године Влада Србије донела уредбу о пријављивању за бесплатне акције шест предузећа у државном власништву (ЕПС, НИС, Телеком, ЈАТ, Аеродром "Никола Тесла" и Галеника) и када је министар Млађан Динкић проценио да би сваки пријављени могао очекивати акције у вредности од око 1000 евра, јавила су се мишљења да је то нереално.

Наиме, пошто су такозване бесплатне акције грађана ограничене на 15 одсто укупних акција, испало је да очекиваних 1000 евра по глави тада процењених око четири милиона пријављених, подразумева да акције споменутих предузећа треба укупно да вреде близу 28 милијарди евра, што је одмах изгледало невероватно – а данас изгледа још невероватније.

Без обзира на песимистичне процене које су долазиле од економских стручњака независних од Владе Србије (Мирослава Прокопијевића, на пример) народ је између 28. јануара и 31. јула ове године похрлио на шалтере пошта, па се за бесплатне акције пријавило нешто преко пет милиона грађана, скоро милион више него што се очекивало.

Шта се све добило овом акцијом? Пре свега треба рећи да је упис бесплатних акција на волшебан начин средио евиденцију пребивалишта и држављанства грађана Србије, што је индиректно утицало и на бирачке спискове, а још индиректније, вероватно, и на добар резултат "роевропских" политичких снага – и на председничким, и на превременим парламентарним и на редовним покрајинским и локалним изборима ове године.

Кад смо већ код "политичких шпекулација" око дејства уписа бесплатних акција, можемо изнети још једну: да је ова акција у Србији дефинитивно померила гледање на приватизацију такозваних националних компанија, као и погледе на функцију државне својине у целини. Сваки грађанин, признавао то или не, који сада у џепу стиска потврду да се пријавио за 1000 евра државне својине, вероватно је мање склон да надаље слуша стара нагваждања да држава без државног капитала не може бити суверена и са целовитим интегритетом, то јест да држава без власништва над елитном привредом не може остваривати националне циљеве и да је некој метафизичкој Србији у интересу да има у својој сопственој својини производњу енергије, да има у својој сопственој својини авио-компанију, итд. Све то да би мајстори за управљање "националном својином" у сопствену корист и за поткрадање те, као и сваке друге "колективне својине", као и они утицајни и партијски подобни (за запошљавање себе и својих у јавним предузећима) живели боље од њега.

Ова промена је веома значајна, ако не и опасна, јер тих пет милиона пријављених

"Бесплатне акције" – двосекла операција

Пише: Димитрије Боаров
уторак, 12 август 2008 21:36

грађана сада постају акционари, то јест повериоци, знатног државног капитала, па вероватно неће лако прихватити чак ни економске реалности – да ни државни капитал понекад не може бити продат по пристojној цени. А поготову не могу лако прихватити да се тај капитал продаје испод тржишне цене, зарад неких националних циљева. Ево, на пример, везе уписа бесплатних акција са фамозним Руско-српским енергетским аранжманом.

Прво треба назначити да је крајем јануара ове године у Софији са Руском Федерацијом закључен "нафтно-гасни споразум" у коме је одређено да ће се Гаспромнефту продати 51 одсто акција НИС-а, а уз тај споразум прикључен је и протокол у коме је назначено да би тај већински пакет акција руска страна платила 400 милиона евра. Чак и ако не прихватимо руску тезу да је цена НИС-а записана у споменутом Протоколу "неодвојива" од споменутог међудржавног споразума, морамо приметити да 49 одсто акција неког предузећа увек вреде далеко мање него 51 одсто акција истог предузећа, а понекад чак не вреде ништа. Наиме, ако споменуте Софијске документе читамо руским очима, видећемо да су они тамо убацили да они вреде за НИС као акционарско друштво "затвореног типа", што би могло да значи да Србија не би могла располагати ни са назначених 49 одсто акција које би јој остале у власништву над НИС-ом. То би надаље требало да значи да се "бесплатне акције" на НИС уопште не би могле делити, а чак и ако би се делиле, не би се могле продавати без сагласности већинског партнера Гаспромнефта. А тај руски партнер би имао много инструмената да апсолутно контролише добит НИС-а, па чак и да деценијама обезбеди да се дивиденде стално реинвестирају, то јест да се добит не дели или уопште и не појављује у билансу НИС-а – како би се отплатили обећани "модернизацијски кредити" у вредности од 500 милиона евра. Ерго, ако се од НИС-а очекивала бар петина вредности горе обећаних 1000 евра акција по глави пријављеног грађанина, најлогичније би било то очекивање отписати, уколико се у фази преговора о уговору о продаји НИС-а не постигне фер решење.

Другу поуку пет милиона грађана, који сада траже бесплатне акције, може извући из случаја ЈАТ ервејза, чија је вредност доскора цењена на око 150 милиона евра, да би се ових дана расписао тендер са почетном ценом од 51 милиона евра и са неизвесношћу хоће ли се и она моћи добити од све мање заинтересованих. Проблем је наравно у томе што су приходи ЈАТ-а прошле године износили 165,2 милиона евра, а расходи 174,4 милиона евра, а ове године ће се тај незгодни расап сигурно повећати. Јер, ЈАТ је ове године планирао да за керозин одвоји 38 милиона евра, а само у првом полугођу потрошио је 58 милиона евра. Ако ни због чега другог (а има и другог) из овог случаја се може извући поука да оклевање често није савезник власницима, поготову ако се неповољни сценарио може лако предвидети.

Главна очекивања пет милиона грађана сада се селе на ЕПС и Телеком, међу којима постоји знатна разлика. ЕПС је монополиста и у стопостотном власништву државе, док Телеком има конкуренцију, па и унутрашњу власничку контролу грчке сувласничке фирме. Код ЕПС-а је један од проблема у томе што његова цена директно зависи о "политике цена струје" коју ће надаље водити Влада Србије. Ту ће се наших пет милиона сувласника наћи на муци – као власници тражиће "реалне цене струје", као потрошачи сматраће да је струја прескупа. Која ће ту душа победити, видећемо.

"Бесплатне акције" – двосекла операција

Пише: Димитрије Боаров
уторак, 12 август 2008 21:36

Бесплатне акције запослених у јавним предузећима

За бесплатне акције радника јавних предузећа досада се у ЕПС-у пријавило 61.257 садашњих и раније запослених и они очекују акције у вредности од 200 евра по години стажа. Ако апроксимативно узмемо да је просечан стаж ових пријављених 20 година, онда би они требало да добију око 245 милиона евра. У акцијама предузећа у коме раде или су некада радили.

У НИС-у, Транснафти и Србијагасу за бесплатне акције запослених пријавило се 23.962 радника, па када се и на ове раднике и пензионере примени горња рачуница – нафташи би требало да добију акције у вредности од око 96 милиона евра.

За Телекомове и ПТТ бесплатне акције пријавило се 38.848 запослених и бивших запослених и они би по нашој "радној" рачуници требало да добију око 155 милиона евра.

Према одлуци Владе Србије, 6427 пријављених радника ЈАТ-а и 5166 радника Галенике неће добијати акције него новац – што значи да ће они укупно добити око 45 милиона евра.

(Време)